

Skolefravær

Elever som uteblir fra skolen

FROLAND KOMMUNE

Innholdsfortegnelse

Forord	3
Fravær fra skolen	4
Forebygging	4
Tilpasset opplæring	5
Elevens psykososiale miljø.....	5
Samarbeid mellom skole og hjem	5
Opprettholdende faktorer	5
Rutiner for oppfølging og registrering av fravær	6
Trinnplan for oppfølging ved skolefravær.....	6
Kartlegging for å kunne iverksette riktige tiltak.....	7
Ressurser.....	8
Momenter til bruk i samtaler med foresatte	8
Rammer for en god dialog	8
Forslag til momenter til bruk i samtale med foresatte ved skolefravær	8
Oppstart av samtalen	8
Innholdet i samtalen	8
Oppsummering av samtalen.....	9
Forslag til momenter til bruk i samtale med eleven ved skolefravær	9
Oppstart av samtalen	9
Innholdet i samtalen	9
Oppsummering av samtalen.....	10
Tiltaksbank til bruk ved høyt fravær	10
Tiltak på skolen	11
Sosiale tiltak på skolen.....	11
Tiltak hjem - skole samarbeid	12
Tiltak i hjemmet.....	12
Eksempel på tiltaksplan:	13
Mandat og lovgrunnlag.....	14
Vedlegg/kopieringsoriginaler	15
Møteinnkalling	15
Samarbeidsavtale mellom foresatte og skole	16
Nyttige linker	17
Referanseliste	17

Forord

Denne rutinen beskriver og utdyper Froland skole sin prosedyre i forhold til elever med stort fravær. Rutinen henvender seg primært til rektor/avdelingsleder, kontaktlærer og sosiallærer.

Det er viktig å gjøre noe så tidlig som mulig hvis en elev har høyt eller økende fravær. Fraværet går ut over elevens læring, men kan også få sosiale og emosjonelle konsekvenser. Høyt fravær i grunnskolen er en risikofaktor i forhold til frafall i videregående skole. Målet med rutinen er å oppdage elever med økende fravær tidlig, og sikre at tiltak blir iverksatt. Rutinen bidrar til en felles kommunal standard for tidlig innsats, og forhåpentligvis vil antallet elever med høyt fravær bli redusert.

Dokumentasjon er viktig. Ved å følge kommunens prosedyre ivaretar skolen elevens rettigheter i forhold til skole, og den ivaretar krav om dokumentasjon i forhold til elevsaker. Dokumentasjonskravet er ivaretatt ved å benytte innkalling (vedlegg 1), og ved at det foreligger referat fra møtene. Vedlegg 5 (mal for tiltaksplan) kan benyttes som referat. Sjekklistene (vedlegg 6 og 7) sikrer også formalitetene. Prosedyren gjelder uansett årsak til fraværet. Det skilles ikke mellom gyldig og ugyldig fravær. Også et høyt «gyldig» fravær kan være alvorlig for elevens læring, og krever at tiltak iverksettes. Prosedyren iverksettes ikke i de tilfeller eleven er innvilget permisjon.

Froland oktober 2019

Fravær fra skolen

De aller fleste barn går på skolen frivillig og uten problemer. Imidlertid finnes det barn som strever med å komme på skolen og som av ulike grunner får et stort skolefravær (Ingul 2005). Vansker med å møte på skolen starter gjerne i det små, med fravær fra timer, deler av dagen eller enkelte dager. Skolevegring kan oppstå gjennom hele den opplæringspliktige alder, men det er økt risiko i forbindelse med skolestart og overganger, slik som ved overgangen til ungdomsskolen, ved skolebytte og etter ferier eller sykefravær (Ingul 2005).

Det er vanlig å skille mellom to hovedformer for skolefravær; skulk og skolevegring. Begrepet skulk blir gjerne brukt om ugyldig fravær der årsakene peker i retning av atferdsvansker, uten at det nødvendigvis foreligger psykiske vansker. Skulkeren vil ikke gå på skolen. Skolevegring blir brukt når det gjelder elever som har vansker med å møte på skolen som følge av emosjonelt ubehag som angst og depresjon. Skolevegringen kan betraktes som et symptom. Årsakene er gjerne multifaktorielle, noe som betyr at flere faktorer påvirker hverandre gjensidig. Skolevegreten *tørr* ikke å gå på skolen. På den måten skiller skolevegrene seg fra skoleskulkerne ved at de *ønsker* å være til stede på skolen, men av ulike grunner ikke klarer det (Aarebrot- Heistad m.fl. 2006).

Årsakene til høyt fravær er gjerne sammensatte og mangfoldige, der faktorer ved individ og miljø påvirker hverandre. Nedenfor følger eksempler på risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer i forhold til utvikling av skolevegring.

	Risikofaktorer	Beskyttelsesfaktorer
Faktorer hos eleven	<ul style="list-style-type: none">• Sårbarhet for stress• Sjenerthet og innadvendthet• Psykiske vansker• Bekymringer for andre ting enn skole• Lav sosial kompetanse• Få/ingen venner	<ul style="list-style-type: none">• God sosial kompetanse• Prososiale ferdigheter• Minst en god venn• Gode mestringsstrategier• Positivt selvbilde• Skolefaglig mestring
Faktorer ved familien	<ul style="list-style-type: none">• Samspillsvansker i familien• Psykiske lidelser hos foresatte• Manglende grensesetting• Lite sosialt nettverk• Enslige foreldre• Foresatte med egne negative erfaringer knyttet til skole	<ul style="list-style-type: none">• God psykisk helse hos foresatte• Tydelig grensesetting• Aktiv involvering i barnets skolehverdag• Støttende sosialt nettverk• Godt samarbeid mellom hjem og skole
Faktorer ved skole	<ul style="list-style-type: none">• Mangelfulle rutiner for registrering og håndtering av fravær• Høyt lærerfravær• Dårlig klasse- og læringsmiljø• Liten kompetanse på psykiske vansker• Lite tilpasset opplæring• Liten forutsigbarhet i undervisningen	<ul style="list-style-type: none">• Godt registreringssystem og oppfølging av fravær• Tydelig klasseledelse• Tilpasset opplæring• Trygg relasjon mellom lærer og elev og elevene imellom• Interne støttesystemer• Tidlig involvering av andre aktører• Handlingskompetanse på intervensjon ved skolevegring

Forebygging

Forebygging handler om å sette i gang tiltak som kan medføre at en kommer en uheldig utvikling i forkjøpet. Det vil dreie seg om å forsterke de positive faktorene som finnes, og vil omhandle tiltak som retter seg mot alle elevene innenfor en skole, et trinn/klasse eller mot utsatte elevgrupper. De forebyggende tiltakene tar ikke høyde for den samme grad av individuell tilpasning som eksemplene beskrevet i Tiltaksbanken bakerst i heftet. De forebyggende tiltakene vil i stor grad inngå som en del av skolens generelle tilrettelegging for alle elever, slik

som f.eks. systemisk arbeid med å utvikle et godt psykososialt miljø og fokus på klasseledelse. I tillegg kommer skolens rutiner for registrering og oppfølging av fravær.

Tilpasset opplæring

Tilpasset opplæring er en viktig beskyttelsesfaktor mot utvikling av skolevegring. Tilpasset opplæring bygger på kunnskap om og forståelse av elevens læreforutsetninger og personlighet. Læringen foregår i området mellom det eleven kan og det eleven står i tur for å kunne (Vyotsky).

God tilpasset opplæring beskytter mot utvikling av skolevegring, da den tar utgangspunkt i elevens ulike behov, læreforutsetninger og ståsted. En systematisk og vellykket tilpasset opplæring krever at læreren har god innsikt i elevens faglige og sosiale forutsetninger. Pedagogisk kartlegging, dyktige lærere, samarbeid med eleven og foresatte er nødvendige forutsetninger når tilpasset opplæring skal gjennomføres.

Elevenes psykososiale miljø

Skolen kan på flere måter bidra til å forebygge skolevegring. Alle elever har en lovfestet rett til et godt fysisk og psykososialt læringsmiljø. I opplæringslovens § 9a *Elevenes skolemiljø*, slås det fast at «*alle elever i grunnskolar og videregående skolar har rett til eit godt fysisk og psykososialt miljø som fremjar helse, trivsel og læring*» (opplæringsloven § 9a-1). Bestemmelsen understreker viktigheten av et godt psykososialt skolemiljø.

Med psykososialt miljø menes de mellommenneskelige forholdene på skolen, det sosiale miljøet og hvordan elevene og personalet oppfatter dette. Arbeid med å fremme et godt psykososialt miljø blant elevene kan bidra til å forebygge høyt skolefravær. Aktuelle tiltak retter seg mot å forebygge krenkende atferd, øke elevens sosiale kompetanse og øke trivsel og tilhørighet på skolen. Skolen har en egen plan for trygt og godt skolemiljø.

Samarbeid mellom skole og hjem

Læreplanverket for kunnskapsløftet (2006) presiserer at samarbeidet mellom skole og hjem er sentralt både i forhold til å skape gode læringsvilkår for den enkelte og et godt læringsmiljø i gruppen og på skolen. En forutsetning for godt samarbeid er god kommunikasjon. Samarbeidet mellom skole og hjem er et gjensidig ansvar, men skolen skal ta initiativ og legge til rette for samarbeidet.

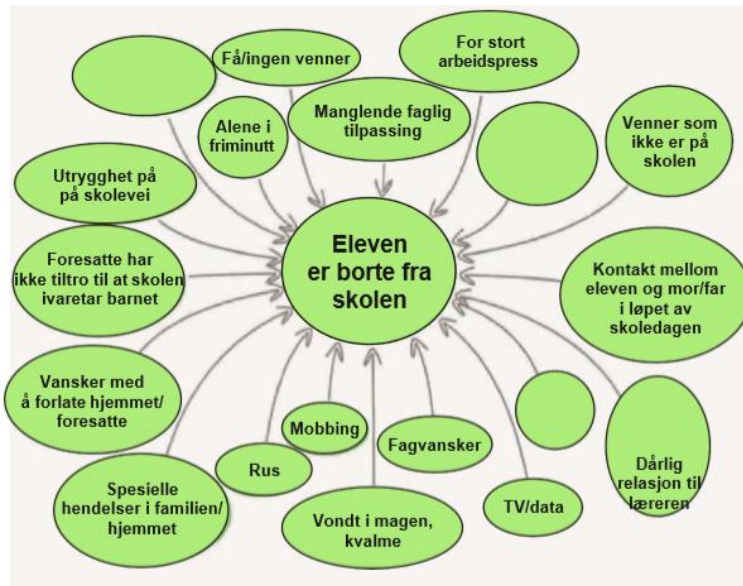
Eksempler på aktuelle tiltak for å fremme et godt samarbeid:

- Viktig å skape en åpen og anerkjennende dialog med foresatte gjennom telefonkontakt, uformelle samtaler og på foreldrekonferanser.
- Gi informasjon til foresatte om rutiner for registrering og oppfølging av fravær.
- Ha en åpen dialog med foresatte på foreldremøter knyttet til hva som er gyldig og ugyldig fravær.
- Involver foresatte i temaer som omhandler elevens psykososiale miljø, trivsel og læring. Dette kan blant annet foregå på foreldrekonferanser, foreldremøter og i foreldrerådets arbeidsutvalg (FAU).

Opprettholdende faktorer

Det er mye som kan opprettholde og forsterke fravær fra skolen. Ved å være borte kan eleven unngå det som oppleves som ubehagelige situasjoner. Det kan være friminutt, bestemte fag, fremføringer, bestemte lærere eller medelever, krenkende atferd eller annet. Andre kan oppnå noe som oppleves positivt ved å utebli fra skolen. Det kan være oppmerksomhet fra foreldre, lærer eller jevnaldrende, belønning i form av dataspill, TV, rus eller shopping.

Noen opprettholdende faktorer er det enklere å gjøre noe med enn andre. Ofte er det faktorer som handler om omgivelsene rundt eleven (kontekst). Det kan være behov for faglige tilpasninger, støtte til lek i friminutt, unngå bestemte situasjoner eller aktiviteter og endrede rutiner eller grenser hjemme. Noen opprettholdende faktorer handler om elevens virkelighetsoppfatning og mestringsstrategier. Det kan dreie seg om manglende tillit til voksne eller medelever, ensomhet, utrygghet og mangel på strategier. Slike faktorer kan det være mer utfordrende å jobbe med. Til sist er noen opprettholdende faktorer individuelle, som for eksempel personlighet, psykisk sårbarhet og ulike risikofaktorer i hjemmet. Ofte vil det være vanskelig for skolen å påvirke disse. En god analyse av opprettholdende faktorer er et godt grunnlag for å gjøre gode tiltak.

Rutiner for oppfølging og registrering av fravær

Gode rutiner for registrering og oppfølging av fravær er viktig både i forhold til å oppdage høyt fravær tidlig og for å synliggjøre for elever og foresatte at skolen prioriterer oppmøte. Mange elever som utvikler skolevegring har over tid hatt sporadisk fravær i form av enkelttimer eller dager. Fravær som varer over tid fører ofte til at atferden blir mer fastlåst og tilleggsproblematikk kan oppstå. Det er derfor viktig at skolen gjennom sine systemer for registrering av fravær oppdager elever som står i fare for å utvikle skolevegring. Det er viktig med tett samarbeid mellom skole og hjem samt hurtig igangsetting av tiltak. Det er derfor utarbeidet en trinnplan for oppfølging og igangsetting av tiltak ved høyt skolefravær.

Trinnplan for oppfølging ved skolefravær

Planen gjelder alle typer fravær, det skilles ikke mellom gyldig og ugyldig fravær.

Trinn I

1. Alt fravær skal registres av kontaktlærer/faglærer daglig. Det går da melding til foresatte via Visma.
2. Foresatte skal levere skriftlig melding til skolen ved alle typer fravær, også timefravær i løpet av dagen. Dette presiseres for de foresatte ved skoleårets begynnelse. Sykefravær meldes i Visma-app. Etter avtale med kontaktlærer, kan melding om fravær sendes som SMS-melding eller med e-post.
3. Ved fravær på mer enn tre dager skal elevens foresatte ta kontakt med skolen og melde ifra om årsaken til fraværet.
4. Dersom skolen ikke får en slik melding fra foresatte innen tre dager skal kontaktlærer ta kontakt med foresatte for å avklare årsaken til fraværet.
5. Ved bekymring for elevens fravær drøfter kontaktlærer fraværet med skolens ledelse og sosiallærer.
6. Ved fem dager sammenhengende fravær som ikke kan forklares ved kjent sykdom (influensa, vannkopper, sykehusopphold e.l.) skal kontaktlærer innkalle foresatte til en samtale. Denne samtalen skal holdes i løpet av en uke. Kontaktlærer informerer skolens ledelse om at samtalen gjennomføres.
7. Ved bekymringsfullt/alarmerende høyt fravær (timer/dager) som overstiger 20 % i løpet av en fire ukers periode og som ikke kan forklares ved kjent sykdom (influensa, vannkopper, sykehusopphold e.l.) skal kontaktlærer innkalle foresatte til en samtale. Denne samtalen skal holdes i løpet av en uke. Kontaktlærer informerer skolens ledelse om at samtalen gjennomføres.
8. Hvis eleven forlater skolen eller kommer seint tre ganger eller mer i løpet av tre uker uten gyldig grunn skal kontaktlærer innkalle foresatte til en samtale. Denne samtalen skal holdes i løpet av en uke. Kontaktlærer informerer skolens ledelse om at samtalen gjennomføres.

9. Kontaktlærer gjennomfører møtet med foresatte og elev og skriver referat. Tiltak utarbeides og nedfelles i en samarbeidsavtale. Dokumentasjon legges i P360.

Trinn II

10. Dersom fraværet fortsetter, innkaller rektor/avdelingsleder innen 14 dager, til møte med foresatte, elev, kontaktlærer og sosiallærer. Elevens situasjon drøftes og det utarbeides konkrete tiltak. Formålet med denne samtalen er å evaluere elevens fremmøte og iverksatte tiltak. Rektor/avdelingsleder informerer foresatte om aktuelle tilbud. Kontaktlærer skriver referat.
11. Det avklares på møtet om det vil være behov for hjelp fra andre hjelpeinstanser (helsesykepleier, fastlege, PPT). Rektor vurderer om saken skal meldes til barnevernet.
12. Andre samarbeidspartnere i saker hvor elever uteblir kan være: Oppvekstteam, sospedteam, kjernegruppe, beredskapsteam mot mobbing og politi.

Trinn III

13. Dersom tiltak på Trinn II ikke avhjelper skolevegringen/fraværet innkalles tverrfaglig ressursgruppe bestående av kontaktlærer, sosiallærer, ledelsen på skolen, helsesykepleier, PPT, evt fastlegen og barnevernstjenesten innen 14 dager. Mandatet til gruppen er å bidra til å få eleven tilbake til skolen raskest mulig. Dersom foresatte ikke ønsker bistand fra Tverrfaglig ressursgruppe, kan skolene i samarbeid med foresatte henvise til enkeltinstansene gjennom ordinære henvisningsprosedyrer.
14. På første møte kartlegges problematikken og familiens hjelpebehov. Ansvar for iverksetting av tiltak fordeles og foreløpig tiltaksplan utarbeides i møtet.

Trinn IV

15. Videre henvisning til øvrig hjelpeapparat som barneverntjeneste og ABUP skal gjennomføres dersom tiltak på Trinn III ikke avhjelper skolevegringen/fraværet. Ved bekymring for omsorgssvikt, alvorlige psykiske lidelser eller ved omfattende konflikter mellom foresatte, skal det henholdsvis henvises til Barnevern, Barne- og ungdomspsykiatrisk avdeling (ABUP) og Familievernkontoret.

Kartlegging for å kunne iverksette riktige tiltak

For å gjøre gode, effektive og målrettede tiltak må det foretas en analyse av hva som bidrar til å opprettholde den uønskede situasjonen.

Det er tre ulike aktører som kan gjøre tiltak: skolen, foresatte, og eleven. Tiltak på skolen handler om organisatoriske endringer, tilpasninger i vanskelige situasjoner, individuelle avtaler for eleven eller sosiale tiltak. Foresatte har mulighet til å endre på rutiner og grenser i hjemmet og å støtte eleven i å komme til skolen. Eleven skal ikke ha ansvar for egne tiltak.

Dersom eleven skal endre på noe, må det alltid være med støtte fra enten foresatte eller en voksen som eleven har god relasjon til på skolen. Er mobbing eller annen krenkende atferd årsak, må denne stoppes. Skolen har egne rutiner for dette.

Skolen og foresatte kan ha ulik opplevelse av årsak til fraværet. Uansett er det viktig at man enes om målsetting og felles tiltak. Det må være tydelig ansvarsfordeling og tidsfrister for igangsettelse og evaluering. Det er ofte fornuftig at målene beskriver starten på den endringen vi vil oppnå, eller at de beskriver den ønskede situasjonen. Se bakerst i heftet for eksempler på vanlige tiltak.

I tråd med Trinnplanen skal det ved all bekymring for fravær gjennomføres samtale med elev og foresatte. Slike samtaler vil både kunne være en del av kartleggingen i forhold til årsak til det høye fraværet, men også være et viktig tiltak i forhold til relasjonsbygging mellom eleven og de voksne på skolen. Bakerst følger eksempler på forslag til momenter til bruk i en samtale mellom skolen og foresatte/elev ved høyt skolefravær og noen generelle prinsipper for å skape en god dialog.

Ressurser

Momenter til bruk i samtaler med foresatte

Rammer for en god dialog

- Sørg for gode fysiske forhold for en samtale. Velg møterom der en ikke blir forstyrret og avtal innledningsvis hvor lang samtalen skal være. (Server gjerne noe å drikke, men ikke gjør dette til en kosestund med f.eks. stearinlys og kjeks.)
- Etabler en god relasjon. Skap en profesjonell samhandlingsform, som også gir tid til reaksjoner og tanker. Sørg for at alle deltakere i samtalen får komme til orde og blir hørt.
- Forbered deg godt og tenk nøye igjennom budskapet du ønsker å formidle, og målet med samtalen.
- Ta høyde for følelsesmessige reaksjoner som sinne eller gråt. Bekreft og anerkjenn følelsene uten å gå i forsvar.
- Vær åpen og spørrende i spørsmålsformuleringen.
- Oppsummer det som blir sagt underveis i samtalen.
- Vær konkret og beskrivende i formidlingen av budskapet.
- Oppsummer alltid innholdet i møtet og videre avtaler avslutningsvis i møtet.

Forslag til momenter til bruk i samtale med foresatte ved skolefravær

I tråd med Trinnplanens trinn I skal foresatte innkalles til en samtale i løpet av en uke etter bekymring for høyt fravær. Nedenfor følger forslag til momenter som kan benyttes for kartlegging av årsak til skolefravær og utarbeidelse av tiltak i denne samtalen. I forkant av møtet anbefales det å avklare hvorvidt eleven skal være med på samtalen. I de aller fleste tilfeller vil det være hensiktsmessig å gjennomføre den første samtalen med foresatte uten at eleven er tilstede. Dette vil gi rom for foresatte til å snakke åpent om sine bekymringer. Det skal skrives referat fra samtalen som legges i elevens mappe og sendes som kopi til foresatte.

Oppstart av samtalen

- Start med å informere om at skolen er bekymret for elevens høye skolefravær. Gi deretter en konkret tilbakemelding på omfanget av fraværet og fremhev at dette er et høyere fravær enn det som er ordinært.
- Gi informasjon om at skolen har prosedyrer i forhold til skolefravær og at disse innebærer at det gis informasjon til skolens ledelse, samt at det gjennomføres en samtale med målsetting om å komme frem til tiltak som vil redusere elevens skolefravær.
- Informer om at skolen har ansvaret for at elever har en god og trygg skolehverdag og at foresatte har ansvar for å sørge for at elevene kommer til skolen. Elever har opplæringsplikt og foresatte har ansvaret for at skolen får gitt denne opplæringen.

Innholdet i samtalen

- Kartlegg foresattes opplevelse av sitt barns trivsel på skolen og i fritiden.
- Kartlegg foresattes opplevelse av skolefravær, og om de opplever at det er spesielle årsaker til at deres barn ikke er på skolen. Eksempler på formuleringer:
 - Kan det være forhold på skolen som gjør at ditt barn har fravær?
 - Vi har erfaring med at det kan være forhold eller hendelser utenfor skolen som fører til at elever har fravær, kan det være slik for ditt barn?
 - Har det vært hendelser i familien eller i fritiden som kan forklare ditt barns fravær?
 - Er det helsemessige årsaker til at ditt barn er borte fra skolen?
- Kartlegg foresattes behov for støtte og utarbeid tiltak i tråd med Tiltaksbanken (se side 13). Eksempler på formuleringer:
 - Hva kan du gjøre for at ditt barn skal komme på skolen?
 - Hva kan jeg gjøre for at ditt barn skal komme på skolen?
- Utarbeid en samarbeidsavtale med beskrivelser av tiltak og ansvar. Mal til samarbeidsavtale vedlagt.

- I situasjoner der fraværet i liten grad relateres til opplevelser eller situasjoner på skolen og foresatte gir uttrykk for at de ikke vil mestre å få eleven på skolen fremover, bør ny samtale jf. trinn II i Trinnplanen tilbys i løpet av en uke.

Oppsummering av samtalen

- Gi en kort oppsummering av innholdet i samtalen. Eksempler på formuleringer:
 - Bakgrunnen for denne samtalen har vært skolens bekymring for ditt barns fravær fra skolen.
 - Vi har blitt enige om følgende tiltak...
- Avtal nytt møtetidspunkt for evaluering av samarbeidsavtalen.

Forslag til momenter til bruk i samtale med eleven ved skolefravær

Etter samtale med foresatte er gjennomført (jf. Trinnplanens trinn I) avholder kontaktlærer en samtale med eleven. Nedenfor følger forslag til momenter som kan benyttes for kartlegging av årsak til skolefravær og utarbeidelse av tiltak.

I hovedsak gjennomføres samtalen på skolen og i skoletiden. Det er viktig at skolen sørger for gode og trygge rammer for eleven. Dette innebærer at skolen der det er mulig gjennomfører samtalen mest mulig lik en normal elevsamtale. Valg av sted og tidspunkt for samtalen bør velges sammen med eleven. I enkelte tilfeller kan det være nødvendig å gjennomføre samtalen etter skoletid. I de tilfeller der eleven ikke er på skolen og foresatte ikke mestrer å få eleven til skolen, bør kontaktlærer gjennomføre samtalen hjemme hos eleven, dette også for å opprettholde kontakt med eleven.

Oppstart av samtalen

- Å snakke med eleven om fravær kan være vanskelig for eleven. Bruk derfor tid i oppstarten av samtalen til å bli kjent med og bygge en god relasjon med eleven.
- Informer om at formålet med samtalen er din bekymring for elevens skolefravær.
- Informer eleven om at når elever er mye borte fra skolen skal kontaktlærer gjennomføre en elevsamtale for å kunne hjelpe eleven til å være på skolen.
- Informer om at det er gjennomført en foreldresamtale og gi en kort oppsummering av innholdet i denne samtalen.
- Informer om at de voksne er enige om at eleven skal på skolen.

Innholdet i samtalen

- Kartlegg elevens opplevelse av skoledagen. For de yngre elevene er det viktig å være så konkret som mulig. Bruk gjerne timeplanen som utgangspunkt for beskrivelse av dagen. Eksempler på formuleringer:
 - Hvilke situasjoner og aktiviteter på skolen liker du?
 - Er det situasjoner eller aktiviteter du opplever som vanskelig?
 - Hvilke voksne liker du å være sammen med?
 - Er det noen voksne du synes det er vanskelig å være sammen med?
- Kartlegg elevens sosiale nettverk og relasjoner til jevnaldrende både på skolen og i fritiden. Eksempler på formuleringer:
 - Hvordan har du det på skoleveien?
 - Har du noen å gå sammen med til og fra skolen?
 - Hvordan trives du i friminuttene?
 - Hvem er du sammen med på skolen?
 - Opplever du at andre ønsker å være sammen med deg?
 - Har du opplevd å bli plaget eller mobbet?

- Ved fravær, kartlegg elevens aktiviteter i skoletiden. Eksempler på formuleringer:
 - Hva gjør du når du er hjemme fra skolen?
 - Var det noen som forsøkte å hjelpe deg med å komme på skolen?
 - Er det noen hjemme sammen med deg når du ikke er på skolen?
- Kartlegg elevens egen opplevelse av skolefravær, og egen vurdering av behov for støtte. Eksempler på formuleringer:
 - Er det noe du skulle ønske var annerledes og som ville gjøre det lettere for deg å møte på skolen?
 - Hva kan jeg gjøre for at det skal bli lettere for deg å være på skolen?
 - Hva kan de hjemme gjøre for at det skal bli lettere for deg å møte på skolen?
 - Hva kan du gjøre?
 - Er det noe som har hendt eller du er bekymret for utenfor skoletid?
- Utarbeid tiltak sammen med eleven på bakgrunn av opplysninger fremkommet i samtalen. Eksempler på tiltak finnes i Tiltaksbanken bak i heftet.

Oppsummering av samtalen

- Gi en kort oppsummering av innholdet i samtalen. Eksempler på formuleringer:
 - Jeg ville snakke med deg i dag, fordi du har vært mye borte fra skolen...
 - Vi har snakket om ... og du har fortalt meg ...
 - Vi har snakket om hva vi kan gjøre annerledes på skolen og som vil gjøre det lettere for deg å være her.
 - Sammen har vi blitt enige om ...

Tiltaksbank til bruk ved høyt fravær

For at de riktige tiltakene skal bli iverksatt i forhold til elever der det er en bekymring for skolevegring, er det viktig at skolen har kartlagt elevens situasjon og utfordringer i tråd med Trinnplanen.

Den første kartleggingen kan skje gjennom samtaler med eleven, observasjon av eleven i klasserommet og friminutt, samt gjennom samtaler med foresatte. Elever og familier er ulike, og dette innebærer at tiltak må tilpasses de enkeltes behov. Mange av tiltakene som er beskrevet, vil kunne iverksettes uten involvering fra Tverrfaglig ressursgruppe. Andre tiltak innebærer omfattende foreldrestøtte og kartlegging, og dermed behov for et tverrfaglig samarbeid.

Tidlige tiltak vil være viktige prinsipper for å redusere fraværet. Dette innebærer at eleven for en periode får en individuell tilrettelegging av skoledagen slik at eleven skal mestre å møte på skolen. Målsettingen vil være en normalisering av hverdagen og at eleven møter på skolen.

Tiltak som opplæring i hjemmet anbefales i liten grad, da dette vil kunne være med på å opprettholde elevens skolevegring. Opplæring i hjemmet bør kun brukes i særlige tilfeller og for en kort periode. Målsettingen med en slik opplæring skal da være at skolen etablerer en relasjon til eleven som kan styrke en gradvis tilbakeføring til skole (Stavanger Universitetssykehus, Barne- og ungdomspsykiatrisk avdeling, 2007).

Bytte av skole eller overføring til alternative skoler anbefales sjelden, da dette kan medføre at eleven opplever seg avvist av nærskole, samt at overgangen i seg selv kan medføre en belastning for eleven. I de tilfeller der skolevegringen skyldes mobbing eller det psykososiale miljøet, kan eventuelt klassebytte/skolebytte vurderes (Stavanger Universitetssykehus, Barne- og ungdomspsykiatrisk avdeling, 2007).

Nedenfor følger forslag til tiltak som kan iverksettes på skolen og i hjemmet ved bekymringsfullt skolefravær eller ved skolevegring. Tiltakene bygger på erfaringer med effektive tiltak for elever med skolevegring, og er

hentet fra "Skolevegring – Veileder for intervensjon" utarbeidet av Drammen kommune og fra "Skolevegring, en praktisk og faglig veileder" utarbeidet av Oslo kommune, Utdanningsetaten.

Tiltak på skolen

- Skoleledelsen avsetter tilstrekkelig med tid og gode nok rammer til relasjonsbygging og støtte fra pedagogisk personell.
- Kartlegg elevens sosiale og faglige situasjon.
- Igangsett tiltak som virker minst mulig stigmatiserende og som bevarer elevens integritet. For de aller fleste elever vil bekymringen for å skille seg ut i jevnaldergruppa være svært styrende for hvilke tiltak de ønsker rundt seg.
- For eldre elever vil det være viktig å utarbeide tiltak sammen med eleven.
- Etabler og viderefør positive relasjoner til voksenpersoner på skolen for å skape trygghet for eleven.
- Forutsigbarhet og struktur på dager for at eleven skal kunne oppleve trygghet.
- Daglige/jevnlige samtaler med eleven med fokus på mestring og emosjonell støtte.
- Fokuser på fag som mestres og sørg for en faglig tilpasset opplæring.
- Forbered og informer eleven om endringer i dagsrutiner. Ekstra forberedelser på hva som skal skje ved "annerledes dager" som turdager, høytidsmarkeringer m.m. Vær oppmerksom på at enkelte elever vil kunne ha behov for informasjon på et relativt detaljert nivå, for eksempel hvem eleven skal gjøre gruppearbeid sammen med, sitte ved siden av på bussen m.m.
- Gi eleven alternativer til å reise hjem fra skole når noe oppleves som vanskelig.
- Gjør avtaler om at dersom eleven opplever engstelse kan han/hun gå til helsesøster, sosiallærer, kontoret eller få time-out på et eget rom.
- Dersom eleven kjøres til skolen, kartlegg behovet eleven og foresatte har for at ansatt ved skolen eller medelever følger eleven inn på skolen.
- Gjør individuelle avtaler om at eleven for en tid kan slippe å svare muntlig i klassen.
- For elever som har behov for en gradvis tilbakeføring til skolen, bør det for en tid gis opplæring på liten gruppe eller individuell opplæring på skolen.
- Informer klassen og/eller trinnet om elevens fravær dersom eleven og foresatte samtykker. Hva slags informasjon som skal gis bør utformes i samarbeid med eleven.

Sosiale tiltak på skolen

- Arbeid kontinuerlig med det psykososiale miljøet i klassen.
- Sørg for at eleven opprettholder en positiv kontakt med medelever dersom eleven har utviklet skolevegring. Dette kan gjøre gjennom:
 - Besøk fra klassekamerater og kontaktlærer.
 - Brev fra klassen.
 - Oppfordre elever i klassen til å sende hyggelige tekstmeldinger.
 - Oppfordre elever til å oppsøke eleven i fritiden.
- Vær bevisst elevens plassering i klasserommet. La eleven velge hvem som skal sitte i nærheten av seg.

- Tilby fast aktivitet sammen med eleven alene, eller sammen med eleven og utvalgte elever i skoletiden.
- Gi forutsigbarhet i friminutt ved igangsetting av faste aktiviteter (spillklubb, dansegruppe, bokklubb, tegneskole) for å skape oversiktlige og trygge sosiale arenaer.
- Sørg for at eleven har noen å gå sammen med til skolen.

Tiltak hjem - skole samarbeid

- Det er viktig med et tett og godt samarbeid mellom hjem og skole.
- Informer foresatte om hva skolevegring er. Gi også informasjon om skolens prosedyrer og muligheter for igangsetting av tiltak, og at beste behandlingsform vil være oppmøte på skolen jf. Trinnplanen.
- Bekreft foresatte på at de er den viktigste samtalepartner og støtte for sitt barn.
- For elever der en er bekymret for fravær, kan hjem - skole samarbeidet ivaretas gjennom tiltak som: kontaktbok, mail, daglige/ukentlige telefonsamtaler, jevnlig samarbeidsmøter eller konferansetimer.
- Trygg foresatte på at skolen gjør sitt beste for at eleven skal trives og gi tilstrekkelig informasjon om elevens fungering på skolen.
- Gi støtte til foresatte som opplever at deres barn ikke vil gå på skolen og anerkjenn deres utfordringer.
- Gi informasjon til foresatte om hvordan dagen har gått, og hvordan skolen har planlagt neste skoledag. Dette vil både trygge foresatte, samt kunne åpne for at foresatte kan ha samtaler med barnet for å skape forutsigbarhet om neste skoledag.
- Utarbeid en samarbeidsavtale for ansvar og tiltak i tråd med Trinnplanen.
- For elever som allerede har utviklet skolevegring vil hjem - skole samarbeidet kunne innebære daglige/ukentlige telefonsamtaler, besøk fra lærer med skolearbeid som skal utføres hjemme og tverrfaglig samarbeid i tråd med Trinnplanens trinn III og IV.

Tiltak i hjemmet

- Foresatte må være tydelige på at barnet skal på skolen, og at de samtidig trygger barnet på at dette skal det mestre i nær fremtid.
- De foresatte bør tydelig kommunisere at de er enige i at barnet skal på skolen, og støtte hverandre i oppgaven om å få barnet på skolen.
- I noen tilfeller vil det være nødvendig at foresatte bytter oppgaver og roller i forhold til barnet for en periode.
- Oppretthold en fast og tydelig døgnrytme i hjemmet. Det er viktig å forebygge en unaturlig og forskjøvet døgnrytme, da dette kan gjøre det vanskelig for barnet å stå opp og motiveres for skoledagen.
- Ha en fast rutine på morgenen og beregne god tid før skolen begynner.

- Når barnet er hjemme fra skolen, gjør hverdagen hjemme lik en skoledag, med krav om utføring av skolefaglige aktiviteter. Det forventes at eleven gjennomfører og leverer lekser som er tilpasset elevens mestringsevne.
- Barnet bør ikke få tilgang til TV, PC-spill eller ulike hyggelige aktiviteter med foresatte i skoletiden når barnet er hjemme fra skolen.
- Foresattes tilstedeværelse i hjemmet på dagtid, vil i noen tilfeller forsterke barnets høye fravær eller skolevegring. Foresatte bør i slike tilfeller vurdere om de for en periode bør utføre aktiviteter utenfor hjemmet i skoletiden.
- Gi ulike former for belønning og ros ved oppnådde delmål.
- Motiver barnet og styrk dets tro på mestring av hverdagen.
- Gjør hyggelige aktiviteter sammen med barnet utenfor skoletid.
- Hjelp barnet til å ta initiativ med jevnaldrende i fritiden.
- Oppretthold barnets deltakelse i fritidsaktiviteter.
- Ikke la skolevegringen eller fraværet være det eneste temaet i familien.

Eksempel på tiltaksplan:

Oppretthold. faktor	Mål	Tiltak	Ansvar	Tegn på bedring	Behov for støtte/ressurser
For stort arbeidspress.	Redusere arbeidspresset ved å ta bort konkrete ting.	Kontaktlærer møter eleven hver mandag morgen for å gjennomgå uka. Eleven får en periode velge bort noe lekser/innleveringer/prøver. Muntlige prøver.	Kontaktlærer har samtaler med eleven, og gir nødvendig forinformasjon til faglærere. Fagarbeider gjennomfører muntlige prøver.	Eleven kommer til samtaler med kontaktlærer, og følger opp avtaler. Redusert fravær til under kritisk grense de neste tre ukene.	Rektor har ansvar for å frigjøre kontaktlærer. Alternative prøver gjennomføres med fagarbeider.
Vanskelig å forlate hjemmet på grunn av utrygghet på skolevei.	Skolen møter eleven på skolevei, for å ta bort den utrygge situasjonen.	Kontaktlærer møter eleven på skolevei. Foresatte sørger for å sende eleven til skolen, selv om han sier han har vondt i magen.	Kontaktlærer. Foresatte.	Eleven klarer å komme seg ut av hjemmet, selv om han kan oppleve ubehag. (Å starte dagen med kontaktlærers oppmerksomhet gjør at det blir enklere å komme til skolen.)	Rektor frigjør kontaktlærer til å møte eleven, i første omgang for tre uker.
Ingen å leke med i friminutt.	Alle elevene i klassen lærer nye leker og regler. Lekehjelp av voksen i friminutt.	Lekegrupper for alle elevene i klassen.	Kontaktlærer og sosiallærer/rådgiver. Sosiallærer følger opp med samtaler. Fagarbeider er med i lek i friminutt.	Deltagelse i lek. Elevens egen opplevelse.	Sosiallærer prioriterer dette. Kontaktlærer finner tidspunkt. Rektor frigjør fagarbeider til å være med i alle friminutt, i første omgang for tre uker.
Eleven er mye syk med vondt i magen.	Eleven går på skolen selv om han har noe vondt i magen.	Legesjekk. Terskelen for å være hjemme heves. Eleven går til sosiallærer/rådgiver (evt inspektør) hvis han får vondt i magen. Eget rom til å hvile.	Foresatte bestiller legetime. Sosiallærer/rådgiver tar kontakt med Familiesenteret for å høre om de kan bistå familien. Grupperom reserveres.	Kommer på skolen også når ubehag. Mindre ubehag. Går ikke hjem hvis ubehag. Legesjekk.	Kontaktlærer reserverer grupperom. Sosiallærer/rådgiver og inspektør er i beredskap.

Mandat og lovgrunnlag

Elevs rett og plikt til grunnskoleopplæring reguleres flere steder i lovverket. Nedenfor følger utdrag fra ulike lovtekster:

- Opplæringslovens § 2-1 regulerer retten ogplikten til grunnskoleopplæring. *”Barn og unge har plikt til grunnskoleopplæring, og rett til ein offentlig grunnskoleopplæring i samsvar med denne lova og tilhøyrande forskrifter. Plikten kan ivaretaast gjennom offentlig grunnskoleopplæring eller gjennom anna, tilsvarende opplæring”*. Paragrafen stadfester en opplæringsplikt. I loven fremheves det også at foreldre eller andre som har omsorg for eleven kan straffes med offentlig påtale dersom en elev uten å ha rett til det har fravær fra den offentlige opplæringen.
- Plikten til å sørge for at barnet f r motta opplæring reguleres videre i Lov om barn og foreldre (Barnelova), og her utdypes innholdet i foreldreansvaret. I § 30 heter det: *”Barnet har krav på omsut og omtanke frå dei som har foreldreansvaret. Dei har rett og plikt til å ta avgjerder for barnet i personlege tilhøve innanfor dei grensene som § 31 til § 33 set. Foreldreansvaret skal utøvast ut frå barnet sine interesser og behov. Dei som har foreldreansvaret, er skyldige til å gje barnet forsvarleg oppseding og forsyting. Dei skal syte for at barnet får utdanning etter evne og givnad”*.
- Opplæringslovens § 9a-1 heter det *”Alle elevar i grunnskolar og videreg ande skolar har rett til eit godt fysisk og psykososialt miljø som fremjar helse, trivsel og læring”*. Dette gir alle elever i grunnskolen og videregående opplæring rett til et godt fysisk, psykisk og sosialt skolemiljø. Retten er ytterligere utdypet i § 9a-2 og § 9a-3. I tillegg følger skolens plikt til å drive systematisk skolemilj arbeid av § 9a-4. Bestemmelsene er ikke kun et vern mot helseskader, men stiller også krav til et skolemiljø som fremmer læring og trivsel og som er trygt for elevene.
- Elevs rett til tilpasset opplæring og særskilt tilpasset opplæring reguleres gjennom opplæringslovens § 1-3, *”opplæringa skal tilpassast evnene og f resetnandene hjå den enkelte eleven, lærlingen og lærekandidaten”* og opplæringslovens § 5-1, *”Elever som ikke har eller som ikke kan få tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbodet, har rett til spesialundervisning”*. Retten til spesialundervisning er en individuell rett som må ses i sammenheng med skolens ordinære tilpassede opplæring.

Vedlegg/kopieringsoriginaler

Møteinnkalling

Møteinnkallingen sendes gjennom P360.

I Froland kommune ønsker vi å ivareta elever med høyt fravær. Dere kalles derfor inn til møte på Froland ungdomsskole (dato + klokkeslett) med utgangspunkt i (elevens navn) fravær. I Froland kommune kalles det inn til møte på skolen hvis en elev har:

- mer enn fem dager sammenhengende fravær
- mer enn 20 % fravær over fire uker
- forlatt skolen eller kommet for sent tre ganger eller mer de siste tre ukene

Dette gjøres nesten uavhengig av årsaken til fraværet. For (elevens navn) har fraværet den siste tiden vært (omfang, beskrivelse). Det er mange årsaker til høyt skolefravær. Noen ganger er årsaken kjent, og noen ganger er det vanskelig å forstå hvorfor. Uansett er det tre parter som må snakke sammen og samarbeide i slike saker. Det er skolen, eleven og hjemmet.

Samarbeidsavtale mellom foresatte og skole

Hensikten med denne samarbeidsavtalen er å synliggjøre tiltak og ansvar i forhold til elevers rett og plikt til opplæring. Dette er en konkret samarbeidsavtale om de oppfølgingsområdene hjem og skole skal bistå hverandre med å utvikle. Formålet med samarbeidsavtalen er å utarbeide tiltak sammen slik at elevens skolefravær reduseres. I de aller fleste tilfeller vil derfor hovedmålet relateres til elevens oppmøte på skolen i alle timer/dager.

Elev:

Skole:

Klasse:

Status (beskrivelse av nåværende situasjon):

Hovedmål:

Delmål	Tiltak	Ansvar	Frist

Avtalen gjelder i perioden:

.....

Kontaktlærer

.....

Foresatte

Nyttige linker

For utdypende informasjon om skolevegring kan følgende linker anbefales:

<http://www.psykiskhelseiskolen.no/postmann/dbase/bilder/SKOLEVEGRING%20Jan%20Myhrvold-Hanssen.pdf>

<http://lillegarden.files.wordpress.com/2011/06/forskning-om-skolevegring.pdf>

[http://www.utdanningsetaten.oslo.kommune.no/getfile.php/utdanningsetaten%20\(UDE\)/Internett%20\(UDE\)/PPT/veileder%20PDF.pdf](http://www.utdanningsetaten.oslo.kommune.no/getfile.php/utdanningsetaten%20(UDE)/Internett%20(UDE)/PPT/veileder%20PDF.pdf)

<http://www.hjelptilhjelp.no/Angst/skolevegring-kartlegging-og-tiltak>

<http://www.forebygging.no/>

Referanseliste

Barnelova. Lov om barn og foreldre av 8. april 1981.

Grøholt, Berit, Hilchen Sommerchild og Ida Garløv (2001): *Lærebok i barnepsykiatri*. Oslo: Universitetsforlaget.

Ingul, Jo Magne (2005): Skolevegring hos barn og ungdom. I: *Barn i Norge 2005. Se meg!* Årsrapport om barn og unges psykiske helse, Voksne for barn.

Kearney, Christopher. A. (2001) School refusal behavior in youth. *A functional approach to assessment and treatment*. Washington, DC: American Psychological association.

Kearney, Christopher. A. og Silverman, Wendy. K. (1996). The evolution and reconciliation of taxonomic strategies for school refusal behavior. *Clinical psychology: Science and Practice*, 3, 339- 354.

King, N.J. og Bernstein, G.A. (2001). School refusal in children and adolescents: A review of the past 10 years. *Journal of the American academy of Children and Adolescents Psychiatry*, 40:2, 197- 205.

Læreplanverket for kunnskapsløftet (2006). Kunnskapsdepartementet.

Myhrvold-Hanssen, Jan (2007): "Skolevegring- om å rulle ut en rød løper". I: *Spesialpedagogikk* nr. 9. s. 5-14.

Opplæringslova. Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa av 17. juli 1998.

Skolevegring, en praktisk og faglig veiledning. Oslo kommune (2009), Utdanningsetaten.

Skolevegring. Veileder i skolevegringsproblematikk for ambulant enhet, Barne- og ungdomspsykiatrisk avd. Råd i kartlegging og behandling. Stavanger Universitetssykehus (2007).

L.S Vygotsky (1978), *Mind in society*, Havard University Press

Aarebrot Heiestad, Ann Karin, Marie Roland Malming, Mathilde Pettersen og Tove Bøkestad Utvik (2006): "Skolenekting". I: *Spesialpedagogikk*, nr. 1, s. 36-43.